

Sygn. akt I UK 357/15

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Częstochowie
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 lipca 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa 893/14,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni
kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2015 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 18 lutego 2014 r., którym Sąd ten zmienił decyzję organu rentowego z dnia 20 sierpnia 2013 r. i przyznał ubezpieczonej M. S. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 2 sierpnia 2013 r.

W uzasadnieniu wyroku przyjęto, że ubezpieczona pracując od dnia 1 kwietnia 1978 r. do dnia 20 lutego 1987 r. oraz od dnia 1 stycznia 1990 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. (łącznie 16 lat, 10 miesięcy i 20 dni) w L. S.A. z siedzibą w L., na

stanowiskach brakarza-próbkarza oraz laboranta, wykonywała pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w poz. 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r”). Zarówno przedłożone świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 5 lipca 2013 r., jak i dokumentacja znajdująca się w aktach sprawy, w tym także zeznania świadków potwierdzają, że laboratorium, w którym pracowała ubezpieczona, mieściło się na wydziale produkcji i stanowiło jego część. Bez obecności ubezpieczonej na wydziale produkcyjnym jej praca jako laboranta nie mogłaby być wykonywana, ponieważ kontrolowała ona wszystkie etapy produkcji. Wobec tego należało uznać, że spełniła ona warunki do przyznania jej prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako „ustawa o emeryturach i rentach z FUS”) w związku z § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., ponieważ udowodniła ponad 15 lat stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu § 2 ust. 1 tego rozporządzenia.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Częstochowie, zaskarżając wyrok w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji z dnia 20 sierpnia 2013 r., a także o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie:

1) § 1 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z wykazem A dział XIV poz. 24 przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że ubezpieczona na stanowiskach: brakarza-próbkarza i laboranta wykonywała pracę w szczególnych warunkach, polegającą na kontroli jakości produkcji, mimo że stan faktyczny nie uzasadniał takiego uznania;

2) § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że ubezpieczona wykonywała pracę w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, podczas gdy stan faktyczny sprawy nie potwierdzał, aby wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązki pracownicze na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie;

3) § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że ubezpieczona spełniła wszystkie określone w nim przesłanki niezbędne do uzyskania świadczenia emerytalnego, podczas gdy stan faktyczny sprawy nie uzasadniał takiego rozstrzygnięcia;

4) art. 32 ust. 2 i 4 w związku z art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyznanie ubezpieczonej prawa do wcześniejszej emerytury, chociaż nie istniały wszystkie niezbędne do tego przesłanki, albowiem nie legitymuje się ona stażem pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w wymiarze 15 lat.

Skarżący wniósł „o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż jest ona oczywiście uzasadniona, ponieważ w sprawie wystąpiło rażące naruszenie prawa polegające na przyznaniu prawa do świadczenia, mimo że ubezpieczona nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w ustawowo wymaganym okresie (w wymiarze 15 lat)”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczona wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej wymienia obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie

uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymogi skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecnictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/8, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134; z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392). Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest, zatem zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek „przedsądu” ze wskazaniem,

które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego w tym przedmiocie.

Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Ponadto oczywista zasadność skargi zachodzi wtedy, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia podstaw kasacyjnego zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642 oraz z dnia 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619), które ewidentnie uzasadniały uwzględnienie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2007 r., III CSK 216/07, LEX nr 560577 oraz z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 18/14, LEX nr 1522063). Strona skarżąca jest w tym zakresie zobowiązana do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, gdyż o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Dodatkowo należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem

albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343).

W rozpoznawanej sprawie skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki „przedsądu”. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera bowiem żadnego jurydycznego wywodu potwierdzającego słusność tezy o kwalifikowanym naruszeniu przez Sąd drugiej instancji powołanych przepisów. W rzeczywistości skarżący zmierzał wyłącznie do podważenia ustalonego przez Sądy orzekające stanu faktycznego sprawy, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681), gdyż Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zwłaszcza, że w skardze brak jakichkolwiek adekwatnych proceduralnych zarzutów kasacyjnych (skarga została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego).

Natomiast z poczynionych przez Sądy obu instancji ustaleń faktycznych wynikało wiążąco (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że ubezpieczona „w ramach swojej pracy zajmowała się kontrolą międzyoperacyjną i jakości produkcji na wydziałach, na których jako podstawowe wykonywane były prace w warunkach szczególnych. Przeważającą część swoich czynności kontrolnych wykonywała bezpośrednio na tych wydziałach. Co do części czynności nie było jednak możliwe dokonanie ich na miejscu. W tym celu ubezpieczona musiała udać się do laboratorium znajdującego się na hali produkcyjnej i oddzielonego od części produkcyjnej jedynie ścianą. Czynności tam wykonywane miały bezpośredni związek z dokonywaną kontrolą międzyoperacyjną i jakością produkcji. Zadania w tym zakresie stanowiły integralną część jej pracy i były ściśle związane ze sprawowaną kontrolą”. Przy takich ustaleniach Sądy obu instancji prawidłowo zaliczyły sporny okres zatrudnienia ubezpieczonej do pracy w warunkach szczególnych, stosownie do wskazanych w zaskarżonym orzeczeniu przepisów prawa materialnego.

Wskazać w tym miejscu dodatkowo należy, że w judykaturze jednolicie przyjmuje się, iż prawo do emerytury w niższym wieku stanowi przywilej i

odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. W związku z tym nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 290; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022; z dnia 12 lipca 2011 r., II UK 2/11, LEX nr 989128; z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 181/13, LEX nr 1467148). Od tej reguły, na co prawidłowo zwrócił uwagę Sąd Okręgowy, istnieją jednak odstępstwa, między innymi w sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo; z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86). Z ustaleń faktycznych leżących u podstaw zaskarżonego wyroku wynika, że taka sytuacja ma miejsce w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.